

CARRER DELS ARBRES/10

Abril 1980 Museu de Badalona

Lectura, escriptura, prelectura, preescriptura

Joan Argenté

Hi haurà un llibre que serà l'últim que llegiré. Un llibre en el futur. Potser un futur llunyà, potser un pròxim futur.

En qualsevol cas, hi haurà un últim llibre. Com n'hi va haver un de primer. Una corrua de llibres al llarg de cada vida.

UN MONJO DE RIPOLL. — Copio, aquesta tarda de llum taronja que inunda l'escriptori, un llibre antic. M'agrada fer-ho. Llegeixo i escric alhora. Aprenc. El meu abat, que es diu Oliba, ha fundat aquest monestir: pau a la terra.

Una corrua de llibres al llarg de cada vida. En l'últim llibre planarà tot el gruix de les paraules que has llegit, possibilitat tot ell, d'ençà del primer pfor, d'ençà de la primera succió al mugró de la mare, per la saviesa de les paraules que has après.

EL PINTOR JOAQUIM SARRIERA, EL PINTOR JOSEP VILLAUBÍ, LA PINTORA MARIA TERESA ROCA, LA PINTORA MARIA NIUBÓ O EL PINTOR GERARD SALA. — Mans sobre aquest espai del qual en faig, laboriosament, una obra. Soledat de l'obrador. L'espai és buit a mitges. També és mig ple. Aquestes mans hi malden. Espai i mans. L'obra que es fa.

El no-res, d'ençà del primer goig, d'ençà del primer dolor, es torna, mitjançant el treball, una existència. El buit s'omplena. L'home no és, que es fa, va escriure Jean-Paul Sartre. El paper blanc, per l'escriptura de mans d'homes o dones, s'ha tornat pàgina. Pàgina de llibres. Des del goig i el dolor s'articulen els sons, els degusta la boca. I dringuen, punyents o amorosos, boca enfora, mà enfora, fets paraules. I es reben orella endins, ulls endins.

LA DOCTORA MONTESSORI. — Explosió de lectura i escriptura: és la joia dels nens de cinc o sis anys.

Parlar, escriure, llegir. Que tot és u. La lluita contra la ignorància. Tot el temps, des de la neixença al nínxol, tot el temps

amic. L'amic sobre la terra que ens permet de viure, d'aprendre fins al límit de la plenitud que és la mort. Parlar, escriure, llegir: les paraules es fan perdurables. Subsisteixen, fetes herència, més enllà de la segura mort individual.

DEL LLIBRE «CEMENTIRI DE SINERA», DE SALVADOR ESPRIU. — «...Em moro, perquè no sé com viure.»

Els llibres curosament arrencats a prestatges, improvisadament amuntegats a taules i cadires, a punt d'ésser usats, disponibles tots ells, revelen secrets de vida i de mort. O senzillament exposen notorietats. O elementals divertiments que fan planer l'itinerari quotidià. Paraules fondes o paraules només d'evidència, dites per homes i dones perfectament identificats, dites també per homes i dones innominats, anònims perquè se n'ha esborrat tot rastre encara que la collectivitat, afortunadament, n'ha fet pròpia l'expressió i n'ha propiciat la tramesa. Llibres útils i llibres inútils: llibres existents, en tot cas. I respectables per això mateix. Que la utilitat i la inutilitat són estantisses i l'existència, indefugible.

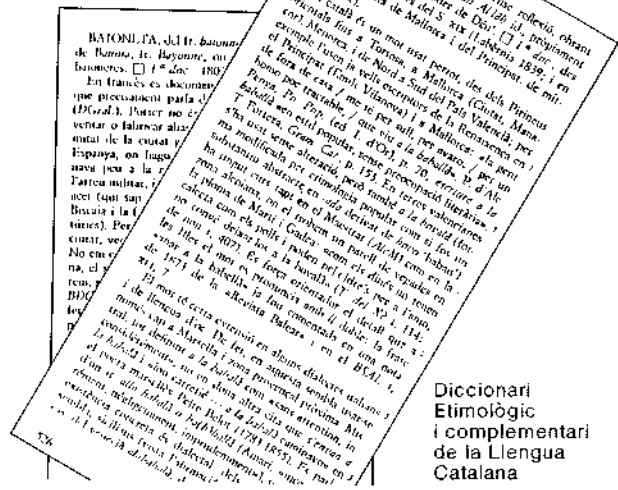
EN PERE FI. — Les meves extraordinàries aventures —«Saps, Pere?», que deia la tia Perfecta— a Barcelona, al despatx de la fàbrica de taps sistema «Palanca» per a guardar les ampolles de xampany ja destapades i encara no del tot buides, a bord del transatlàntic «Factor», a una illa desconeguda, a la Barceloneta, les meves extraordinàries aventures tot estimant l'Esperança que fa jerseis, em fan estimar també, malgrat ser jo tan estoic com sóc, el meu pare, l'escriptor Josep Maria Foix i Torres, i la meua mare, la llengua catalana.

Perquè sents i penses saps parlar, perquè parles aprens a escriure i llegir, perquè aprens a escriure i llegir estimes els llibres. Una corrua de llibres al llarg de cada vida. Llibres, vida.

Salvàvem els mots
de la nostra llengua
el meu poble i jo.

Salvador Espriu

23 d'abril, diada del llibre. Grans novetats apareixen al mercat. Llibres de totes menes, parades de venda de llibres pels carrers. Les editorials fan hores extres per tal d'enllestir els últims títols i aprofitar la venda de la diada. No podem parlar de totes les novetats ni tan sols d'unes quantes, però sí que parlarem —fóra injust no fer-ho— d'un LLIBRE que per a la nostra botigueta de mots és fonamental i una eina valuosa i inapreciable per a la llengua catalana: **DICCIONARI ETIMOLÒGIC I COMPLEMENTARI DE LA LLENGUA CATALANA**, de Joan Coromines. Incansable treballador en el camp de la Lingüística, Joan Coromines ha recollit des del 1922 una enorme quantitat de dades que li han permès de confeccionar el **Diccionari**. Profund coneixedor de les llengües romàniques i aràbigues, ha publicat molts llibres sobre qüestions lingüístiques. Fou ell qui publicà l'any 1954 el **Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana**, en quatre volums, el millor de què disposa el castellà. Ara, per fi, publica l'esperat **Diccionari etimològic** que constarà de sis volums i que ha estat elaborat partint del mètode lèxico-històric; així doncs, en ell hi trobarem l'etimologia de cada mot: la procedència històrica, l'evolució fonètica i els canvis de significat que ha rebut al llarg del temps. Per exemple: ALBERGINIA, d'una variant de l'àrab vulgar **al-bedengéna**, que prové del persa **badingan**; de les citades formes aràbigues vénen diversos descendents romànics (cast. **berenjena**, port. **beringela**, it. **melanzana**), però la catalana deu venir d'una variant aràbiga diferent, potser d'una forma morisca tardana ***al-bergina** més adaptada al

Diccionari
Etimològic
i complementari
de la llengua
Catalana

sistema de la llengua aràbiga.

Alguns mots han sofert un canvi de significat al llarg dels anys; així ALBERG, que originàriament significava «campament» o «allotjament de l'exèrcit», apareix en català en el sentit de «casa d'habitar» per qualsevol persona militar o civil.

És també un diccionari complementari perquè ofereix altres aspectes com són nous significats i dades de totes classes referents a la vida i ambient de les paraules i també els derivats, compostos, dialectalismes i alguns topònims. Per exemple, en l'estudi completíssim del mot AIGUA trobem, a més de l'etimologia, tota mena de documentació i erudició sobre: compostos (aiguanaf, aiguabarreig, etc.), derivats (aiguada, aigüera, etc.), cultismes (aqüeducte, aquàrium, aquarella, etc.), derivats amb prefix (desaiguar, enaiguar, etc.), dialectalismes («aigo» a Mallorca, «aigu» a Menorca, «aiga» a part del Principat), topònims (Aiguafreda, Aigüestortes, Aigua d'Òra, etc.).

Una obra de tal envergadura no es pot comentar en tan breu espai. Tots sabrem aprofitar aquest valuós treball que ve a omplir un buit considerable en la normalització de la nostra llengua.

El Dijous Sant

Joan Abril

En pocs anys, la vida ha canviat, ha canviat massa, tant que ha anat destruint poc a poc uns costums tradicionals. La gent viu de pressa, amb el neguit que ocasiona el ritme quotidià, ple de trencacolls, angúnies, llàgrimes i penes. El terrible fat de l'home és no estar mai content. Per altra banda hi ha, però, moltes persones que pensen: El més important que podem fer en aquest món de mones, és passar-ho de la millor manera possible, sense molts maldecaps a cor què vols cor què desitges.

Malgrat tot, la memòria dels que no som excessivament joves, conserva encara la frescor de les coses agradables d'antany. Per això, quan remebrem de tant en tant la diada del Dijous Sant, ens fa la il·lusió de reviure el passat. La processó amb els seus penitents descalços, carregats de cadenes, els estaferms i el llarg seguici de vestes negres, fantasmagòriques que desfilava pels carrers. Aquell espectacle fúnebre marxava

entre la fumera i la resplendor de les atxes, al so de música trista, de cantúries tètriques i el dificultós transitar dels misteris, amb llurs figures horriblement immòbils, afectades d'un tremolor epilèptic.

La processó del Dijous Sant, s'instituí el 1628. Això, ho diuen els erudits que no els manca temps i paciència per a remenar llibres de la vellúria i entaforar el nas entre els munts de paperam dels arxius. Des d'aquella data, la tradicional desfilada, solament quedà interrompuda en temps de guerra, de revolucions o bé de moviments polítics. Per un conjunt de circumstàncies que és inútil d'explicar, a partir del 1973, deixà de celebrar-se. Fos com fos, ja havia passat una mica de moda. Actualment, el record de la processó nocturna del Dijous Sant, va esborrant-se de mica en mica i la visió espectacular es va perdent dins la boira grisa dels anys.

Anys enrera, la celebració del Dijous Sant adquiria un fervor i un relleu important. A migdia el treball de les fàbriques, dels tallers i totes altres activitats laborals plegaven velles, les botigues i les tendetes tancaven les portes, però els cafès i les tavernes restaven obertes. El trànsit quedava totalment paralitzat, només rodava el tramvia.

A mitja tarda es veia pels carrers més centrals, una corrua humana, una generació silenciosa que anava a visitar els monuments. Les dues parròquies i les capelles dels convents, muntaven damunt l'altar major una monumental escalinata, adornada amb gran quantitat de flors naturals. Entremig dels esglaons hi flamejava una enorme munió de ciris. Al cim hi havia el sagrari entronitzat, rutilant com el sol. La gernació entrava i sortia d'una manera ordenada, amb un caminar com si acompanyessin un enterrament. Eren visitats els monuments de les dues parròquies, de la capella del convent de les monges francescanes, de la Casa Empar, de les monges de can Canyelles, de l'església dels frares Carmelites —els «padres» com deia la gent— i el del convent llunyà de les monges adoratrius.

Els matrimonis de bona posició exhibien el luxe i la vanitat. Les senyores vestides de seda negra, amb mantellina de blonda i una pinta alta, totes enjoiades, profusament

perfumades i pulcrament enguantades, cadascuna, portava a les mans el rosari de plata i un llibre relligat luxosament. Els senyors enfaristolats vestien de negre, coll emmidonat, ben encorbatats, sabates de xarol, enguantats i barret rodó. Els matrimonis humils vestien amb senzillesa, les dones anaven cobertes amb velles negres, els homes endiumenjats i cofats amb barret tou o bé una simple gorra.

A la tarda moradencia del Dijous Sant, compareixien aquells esguerrats i mutilats, vinguts qui sap d'on que és repartien estratègicament pels indrets més concorreguts. Alguns es situaven al carrer Arnús, prop de la porta de la parròquia de Sant Josep. D'altres prenién posició en els esglaons de l'escala del temple de Santa Maria. Aquells desgraciats que exhibien llurs nafres esgarrifoses, tenien estès per terra un mocador sòrdid amb quatre pedres als caires arrugats. Els passant que entraven a les esglésies hi tiraven peces de cinc o deu cèntims. Tots cridaven amb la seva canterella, demanant amb veu llastimosa una almoïna. Tanmateix, era un espectacle trist i dramàtic.

Molt abans de les deu, les voreres dels carrers per on havia de desfilar la manifestació religiosa, quedaven plenes de gent asseguda en cadires i bancs. L'aire quiet de la nit abrilenca era més suau

que les altres nits. En els panys de paret en les quals no hi havia cap porta, o bé en la cruïlla de carrers, s'hi agambolaven grups nombrosos de badocs vinguts d'altres carrers. En els balcons i les finestres penjaven domassos negres i restaven ocupats per veïns, parents i amics que esperaven el pas de la processó, amb veritable emoció. Mentrestant, alguns despistats transitaven calmosament.

Quan sonava al lluny el redoblar rítmic dels timbals dels estaferms, els passavolants es recollien. Aleshores, feia la seva aparició en Carlets, un tipus pintoresc que vestia una americana llarga fins als genolls i cofat amb una gorra de plat enxarolada, de color d'ala de mosca morta. Traginava un cove curull de caramels i un caramel de cartró, llarg com un pal de barca encastat a l'esquena. Venia grapats de caramels i repetia constantment el seu crit habitual, amb veu aguda, nasal i desafinada:

**—Al bon caramel o de goma i menta;
qui no en menja es rebenta.**

Els estaferms marcaven el pas seguint el ritme lent, monòton, estrepitos dels timbals. Aquell escamot de soldats romans era reclutat entre peons de fàbrica, rajolers i manobres. El capità alt i escardalenc, enarborava una senyera petita vermella, en el centre les lletres daurades S.P.R.

Segons en Joanet l'inefable gabiare del meu

carrer, les tres lletres significaven:

Som Pobres Recomenats. Al darrera la malgirbada soldadesca romana, hi figuraven els dotze apòstols que, adaptaven un aire teatral. Un home sec i de barba sinistre que representava l'apòstol traïdor, corria esperitat d'una banda a l'altra, amb la bossa a la mà. De sobte, quedava immòbil mirant fixament els espectadors i a l'instant, retornava a la inútil recerca.

A continuació, el sagristà amb la creu processional tapada per un vel morat, a cada costat dos escolanets amb els gonfanons també morats. Dues fileres de dones vestides de negre, descalces, amb el rostre tapat per un vel, portaven un ciri. Algunes sostenien un crucifix en posició horitzontal, damunt una tovallola blanca brodada. D'altres, amb els braços en creu, aguantaven un ciri a cada mà. Els homes; desfilaven enfaristolats, entre les calves dels prohoms aferrats a les tradicions que duïen atxes imponents.

La desfilada avançava enmig d'un silenci solemne, amb els misteris, acompanyats de cucurulles negres, tètriques i fantasmals. Jesús lligat a la columna. L'oració a l'hort de Getsemaní. L'Ecce-homo. La Verge dels Dolors. Entremig del misteri, uns penitents arrossegaven llargues cadenes. El misteri del Sant Sepulcre era escortat per quatre guàrdies civils de gran gala, amb el fusell màuser a la funerala. Finalment, hi anava

la imatge de Jesús crucificat. Davant les autoritats, els serenos vestits de gala, la gorra de plat a la mà i amb el sabre simbòlic. Al darrera, la clerecia, la corporació municipal, amb la faixa i el bastó, el comandant de marina, el tinent de la guàrdia civil carregat de medalles, el jutge i el capità de la Creu Roja.

Tancava la processó, mitja dotzena de municipals que contenien la gernació. Semblava una altra processó, però una processó totalment desordenada.

En terminar la processó, la centúria romana anava a dormir al segon pis del Círcol Catòlic, on hi havia l'escola nocturna, sense treure's l'uniforme. S'hi concentraven per a poder desfilar a la processó del Divendres Sant. Els comparses romans abans de pujar a l'aula dormitori del carrer de la Creu, entraven a les tavernes per a practicar l'empaperinament sistemàtic, amb copioses libacions de begudes incendiàries: rom, canya, aiguardent. Durant la nit, el xivarri era enorme, la gresca prenia un aspecte francament xiroi. Armaven un batibull desenfrenat i una xerinxola contínua.

L'endemà a la primera claror de l'alba, sortia la processó del Via Crucis. Les orenetes passaven xiulant molt altes.

Els divendres eren claríssims, l'aire primaveral era fresc. Pels carrers no hi havia gaire gent, eren pocs els veïns que sortien per a veure la processó matinal. Només s'aturaven a contemplar-la alguns transeünts. Els estaferms mostraven ulls somnolents, marcaven el pas amb un aire desmarxat. No hi figuraven tots, mancaven sempre aquells que dormien la paperina. Entre les dues fileres d'homens i dones, uns penitents portaven la creu amb els atributs de la Passió de Jesús. La corona d'espines. El gall. El ceptre de canya. Les cordes. Els daus. Els claus... Els devots entonaven una cançó de ritme lent i trist.

Per vostra passió sagrada,
adorable redemptor,
perdoneu altra vegada
aquest pobre pecador.

Un escolanet petitó accionava enèrgicament un estri de fusta, les dues fulles a l'obrir-se i tancar-se feien un soroll tètric d'ossos esclafats. La veu forta de baríton d'un vicari, anunciava: —**Quarta Estació.** La corrua d'homens i dones deixava de caminar, tothom escoltava la lectura del drama sagrat. Quan el vicari acabava de llegir, iniciava una breu jaculatòria que era pregada a mitja veu. I al moment, tornaven a caminar cantant la trista salmònia.

Les llibreries i la cultura

Carles Fornovi Vives

La llibreria a Catalunya, com a centre difusor de cultura, arrelada en la comunitat on està ubicada i al servei d'aquesta comunitat, té dificultats greus per a sobreviure, degut a les condicions socio-culturals existents que dificulten la seva supervivència i poden produir la seva desaparició en el futur.

Les conseqüències de la desaparició de la llibreria i la substitució d'aquesta per supermercats que ofereixen el llibre com a un producte més, sense una predisposició cultural i amb un interès purament

comercial, pot fer que el panorama cultural del nostre país s'empobreixi encara més, si això és possible.

El llibre no és un producte més, subjecte a interessos purament comercials, sinó que la manipulació del llibre ha d'ésser exercida per professionals que el coneixin, que l'apreciïn i que sigui seleccionat a la llibreria en funció de la seva valor cultural i no solament per la seva rentabilitat.

La llibreria, tal com l'entenc jo, no ha d'ésser només un local comercial assortidor de llibres, sinó un centre cultural

permanentment relacionat amb el seu entorn, arrelat a la comunitat, per tal d'oferir-li un servei de tipus cultural i d'atendre qualsevol necessitat social.

Per aquestes raons, les llibreries no han de desaparèixer ni han d'ésser substituïdes perquè són patrimoni cultural de la comunitat i cal protegir-les i potenciar-les.

És difícil d'explicar per què una llibreria no és solament un comerç com un altre i per què ha d'ésser protegida, ja que és difícil d'explicar que una llibreria, essent un comerç, gairebé no és mai rentable. Per què, doncs, cal mantenir un comerç deficitari?

La greu situació de la llibreria a Catalunya és evident, no solament per l'actual nivell de lectura (només el 40 % de la població compra un llibre alguna vegada), sinó també pel nombre de llibreries existents. Aproximadament, i excloent Barcelona ciutat, hi ha a Catalunya unes 30 llibreries que només es dediquen a la venda de llibres, és a dir que són professionals del llibre. La major part estan situades en poblacions de més de 50.000 habitants, cosa que significa que a les zones rurals hi ha una manca absoluta de comerços del llibre. La situació econòmica d'aquestes llibreries és, quasi sempre, amb deutes permanents i al punt de la suspensió de pagaments; només poden salvar-se'n les que estan relacionades econòmicament amb institucions eclesiàstiques o les que pertanyen a societats editores de llibres i que, per tant, tenen més possibilitats de supervivència. El noranta per cent d'aquestes llibreries estan situades al centre de la ciutat, mentre que les barriades no en tenen cap degut a la impossibilitat de supervivència.

La manca de llibreries als barris porta com a conseqüència que les persones interessades en adquirir llibres hagin de desplaçar-se al centre de la ciutat amb les incomoditats del trasllat, la pèrdua de temps, la reducció del temps lliure; tot això suposa una barrera més i un impediment important a l'hora d'adquirir llibres perquè moltes persones no disposen de temps suficient per tal de comprar un llibre després del seu horari

laboral incompatible amb l'horari de la llibreria. Totes aquestes circumstàncies fan que la cultura continuï essent patrimoni d'uns quants, per manca de possibilitats de la majoria.

El preu del llibre és també un dels factors que incideixen en el baix índex de lectura que sofrim en el nostre país, però, amb tot, no és un factor determinant. El preu del llibre a l'actualitat és alt, no solament degut al preu del paper (cal no oblidar que el paper en els últims cinc anys ha sofert uns augments superiors als del petroli), sinó per la manca de lectors (la mitjana del tiratge d'una novel·la escrita en català és de 3.000 exemplars, de poesia de 1.000 exemplars). És com un cercle viciós del qual cal desprendre-se'n. Si hi ha pocs lectors l'edició és més curta i el llibre més car. Si l'edició és més llarga el llibre s'abarateix considerablement. No és correcte comparar els preus dels llibres editats en català amb els editats en castellà. El públic potencial comprador de llibres editats en castellà és molt superior al públic que pot comprar un llibre en català. Les circumstàncies històriques que tots coneixem i que ens han tocat de viure fan que la nostra formació en cultura i llengua en català sigui molt deficient. D'altra banda el mercat sud-americà absorbeix una gran quantitat de la producció espanyola de llibres i, a més, l'exportació gaudeix d'importants desgravacions fiscals.

Avui el llibre no és més car que d'altres articles, però existeix dissortadament un ordre de prioritats a l'hora d'adquirir un producte i el llibre sempre queda en segon lloc.

Un tema important per als llibreters i que voldria comentar és el relacionat amb els llibres de text.

Donat el baix nivell de lectura, els llibreters ens veiem obligats a confiar en unes determinades èpoques de l'any per tal de poder subsistir, èpoques de l'any que ens permeten de subsistir la resta de l'any. Una d'aquestes èpoques, la més important, és l'apertura del curs escolar. Tanmateix, però, és llavors quan tothom, amb llicència o sense, s'atreveix a vendre llibres:

collegis, cooperatives, papereries, institucions o simplement establiments que no han venut ni un sol llibre ni han mantingut un **stoc** en tot l'any; davant un fàcil i ràpid guany, tots ells s'atreveixen llavors a tractar el llibre, evidentment amb un desconeixement total del llibre i amb una manca de recursos professionals per poder aconsellar i recomanar els més adequats.

Els col·legis, la funció dels quals és molt diferent que la de vendre llibres, s'embutxaquen, en pocs dies i sense cap risc, cents de mil de pessetes; d'aquesta

manera augmenten el seu negoci moltes vegades a costa de la qualitat pedagògica del llibre i de la butxaca del pares dels alumnes, ja que el llibre és escollit no per la seva qualitat sinó en virtut dels marges de guany que ofereixen les editorials (les editorials, davant la venda segura ofereix un marge major als directors de col·legis o a associacions de pares que no pas als llibreters) la qual cosa suposa un detriment en l'ensenyament.

Malgrat que el llibre de text és per a nosaltres una important font d'ingressos que ens permet de subsistir, hi estem en contra ja que significa un tipus d'ensenyament programat i uniforme que no permet la formació integral del nen. El llibre de text és, moltes vegades, el dogma que no es discuteix i el bloqueja de la participació activa.

Creiem que l'actual concepció del text respon a una necessitat creada per una política educativa, que no permet de despertar la inquietud investigadora i la comprensió de la realitat i que respon als interessos econòmics de les empreses editorials el volum de negoci de les quals es basa en el gran tiratge d'un mateix llibre.

Nosaltres, els llibreters, creiem en la necessitat de la substitució de l'actual concepció del llibre de text per la creació de la biblioteca de l'aula, que permet als alumnes d'aprofitar els llibres adquirits anteriorment. Cal no oblidar que cada any a l'Estat Espanyol els pares de família es gasten deu milions de pessetes en llibres de text.

La biblioteca de l'aula té una funció orientativa que permet una major diversitat en els coneixements i proporciona, per tant, una més gran riquesa cultural per la varietat d'opinió dels diversos autors que s'hi llegeixen, cosa que fa que l'horitzó del nen sigui més ampli i més profund.

Naturalment, aquest tipus d'estudi comporta un major esforç per part del mestre, el qual s'ha d'acostumar a una major amplitud d'utilització de textos i a un més profund coneixement de les matèries.

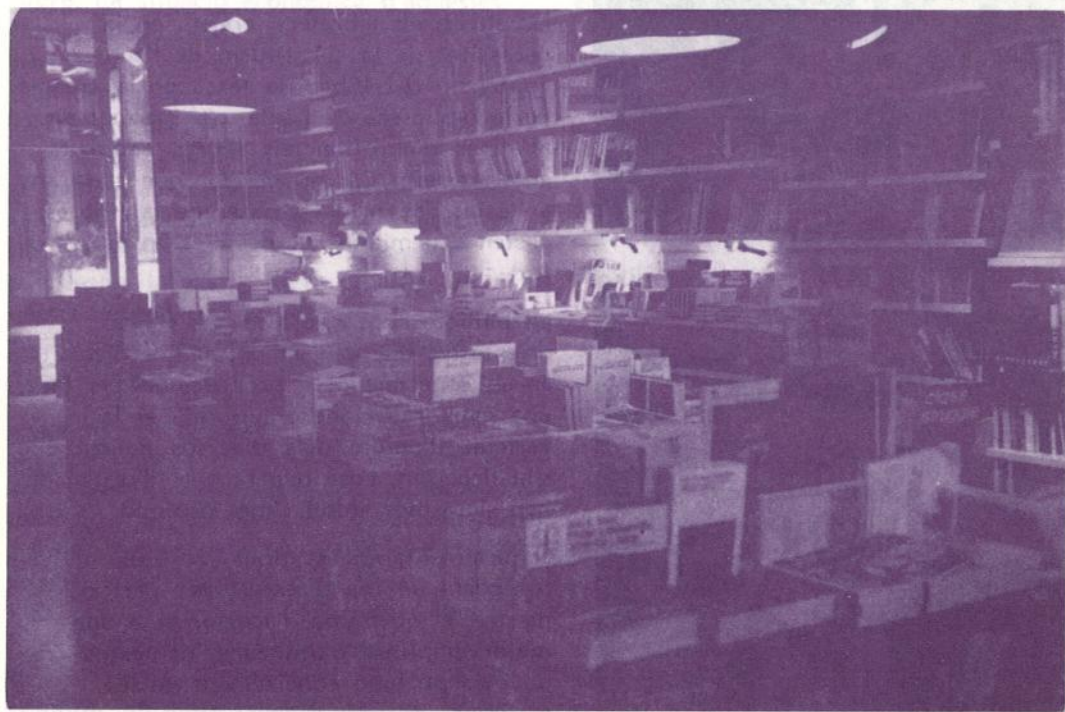
Creiem que el llibre de text ha d'ésser divers i gratuït i que el canal més barat i més adequat és la llibreria, perquè és aquí on hi ha el veritable professional del llibre que pot orientar a pares i a mestres. La missió de les Associacions de Pares, d'altra banda, no és la de comercialitzar el llibre, sinó la de procurar amb la seva actitud que el llibre sigui gratuït i el més apropiat possible per a la formació dels seus fills.

La situació de les llibreries a Badalona és del tot lamentable. De les 150 escoles que aproximadament hi ha a la nostra ciutat, només el 20 % se serveixen de les llibreries per proveir-se de llibres de text; la resta venen el llibre de text directament, cosa que significa que la majoria d'estudiants de Badalona acaben els seus estudis sense haver entrat mai a una llibreria. D'aquesta manera és impossible de crear hàbits de lectura. De les 250.000 persones que viuen a la nostra ciutat, aproximadament unes 200.000 viuen en barris de la perifèria on no hi ha ni una sola llibreria que es pugui qualificar com a tal i, per tant, si aquestes 200.000 persones volen comprar un llibre han de desplaçar-se del seu barri.

El 90 % dels llibres que es venen a les llibreries són o bé llibres obligats per als estudiants o llibres de regal. Només el 10 % són adquirits per persones que tenen el costum i el plaer de llegir.

BIBLIOGRAFIA:

- Conclusions del I Congrés de professionals llibreters PPCC. Juny 78. Calella.
- Conclusions del II Congrés de professionals llibreters Catalunya. Juny 79. Esplugues de Francolí.
- Revista «Llibreria». Febrer 79, Març 79, Desembre 79.
- Informe realitzat per Metra. 6 juny 78. Sobre hàbits i comportament de compra de llibres a llibreries.
- Ponència sobre llibre de text. II Congrés de professionals llibreters. Llibreria Robafaves. Mataró.
- Catalunya cap a l'any 2000. Fundació Bofill. Ed. Blume.
- El oficio de Librero. Asfondel. Ed. Nacional.

Noia de porcellana

Jacint Dunyó i Clarà

Com el títol de la cançó de Pau Riba ets, Lola Anglada, una noia de porcellana. Més que una porcellana, que una artista del llapis, o el pinzell, ets com una figura etèria, que guardes en el teu si, el dibuix i la forma, però envoltats en el silenci impenetrable d'una pau serena, soferta i observadora, que vola més enllà d'en Peret, de la Margarida, o de qualsevol dels teus llibres i dibuixos.

Avui, malgrat els anys, Lola, no ets el ressò esquerdalenc i melangiós de

l'antiqualla. Ets com un aire fresc de marinada, guardat en el teu sarró mental curull de coses llampades de primavera. Ens deies fa poc: «si tots els ximplers que hi ha es convertissin flors, aquest món fóra un jardí», i ens ho deies sense odi ni rancor, tu que en podies tenir després de la maltempsada que tant et va ferir. Acabares amb el mot jardí i l'amor de la noia de porcellana segueix avui igual com fa més de vint anys, quan et coneguerem oblidada en el teu refugi pairal. En aquell

temps d'odi i rancor, tu escoltaves la nostra conversació i les anècdotes de l'inoblidable Curet, mig entenedor, mig pipa ensalivada. Llavors la teva ment volava pel cel serè, en un sòf brut per la bota ferrada. Tiana muda et volia ignorar, però la teva mà al pizell o a l'espàtula, soferta i treballadora, no parava.

Prop, la font del ronyó, a peu de carretera, no parava de rajar, tu ho sabies bé, noia de porcellana. L'aigua immaculada ens assadollava abans d'arribar a la teva masia. El gegant alt, mig molí de vent, mig misteriós, ens anunciava la proximitat de la llar de Monsenyor Llangardaix. Albiràvem lluny les serralades plenes de pins del maresme, tan teu, i tan ple de llum com els dibuixos que feies.

Han passat dues desenes i escrieix de nadales. I segueixes essent la mateixa noia de porcellana. Callada, observadora —i fins i tot innocent— el teu fons immutable no ha deixat d'arrelar en la terra pairal. Avui, com ahir, quan parles —que poc parles!— noia de porcellana, els teus ninots es mouen, i els soldats de festa major de la tendeta juguen a collir flors i donar-les a la maïnada. El més petit de tots, joganer i responsable, s'emcimbella dalt la teva testa blanquinosa, ahir plena de sofriments i angoixes, avui tranquil·la. I el més petit de tots surt a la plaça de Tiana i crida a ple pulmó que ets lliure, que mai ho has deixat de ser. Que ets lliure com ho eres quan te n'anaves a París a buscar les nines de porcellana que tu tant t'estimes.

Com una d'aquelles nines de porcellana, plena de sentiments maternals envers la teva pàtria, has seguit el camí recte, sense fer marrades, sense claudicacions davant les soledats, les impertinències i el despreci. Els liris el teu jardí han florit i els teus contes d'argent són ara un cant a la llibertat. Un cant serè i pausat. Ets actualitat. Ara et descobreixen. Ara que no el tenim, ara, s'adonen de l'aire transparent ratllat per les orenetes, que ens donen els teus dibuixos que tant bé guardes en la teva casa i al teu jardí. Ara descobreixen les sentors del teu celler i no volen ganivetes de llescar pa, lligades amb cadenes a la taula pairal, com tu la tenies en

remembrança del rei dèspota i invasor, que ens privà de les nostres llibertats i ens féu convertir el nostre cant dels ocells en un crit ofegat contra la venjança castellana.

Avui, però, els ocells de presa ja no hi són. O potser sí? Però volen alt i no viuran pas massa, ja que tu, noia de porcellana, amb la joia dels teus contes i els teus dibuixos no els deixaràs acostar.

Com un sant Francesc, voltada d'animalons, ets una flor ben fresca, que ens has descobert un món de llibertat, pels qui no el coneguerem abans del 36.

Redemptora de l'aire pur i la lluminària que respiren els teus grafismes i els teus escrits, ets de fa temps la primera ecologista del país. Has estat tu qui ens has fet creure en els homes sans, amb sentiments humils i joganers, sense fer trencadisses ni fumeres industrials. Tu, noia de porcellana ens feres estimar la natura quan tot just la coneixiem. Tu, noia de porcellana, ens feres estimar els animalons, amb el respecte al sentit de la seva supervivència.

En el teu llibre «La meva casa i el meu jardí», ens dius: ...«Els anys han anat acumulant-se en aquest meu estudi i ara jo sento una plena satisfacció d'haver creat aquestes figures, les quals han vingut a formar un món sempre content, vida meva en petites obres que ixen de la meva mà, on neixen en gran nombre atapeïdes com els robins dins les magranes, art senzill que aparenta no tocar mai a terra perquè és una pregària constant a Qui ha volgut fer-me feliç...»

Com una nina de la teva col·lecció, com un robí de la magrana dels teus dibuixos, qui et coneix i estima l'obra del teu cor i la teva mà, vol sentir-se ninotet teu, estimada Lola Anglada, noia de porcellana.

El passat mes de gener, a l'article de Gent Nostra sobre l'Eladi Costa hi hagué un involuntari error en la transcripció del nom de l'autor d'aquest article.

La transcripció correcta és
Lluís Banús Vallverdú.

Teatre i escola: Informe i debat

Armonia Rodriguez

de la Universitat Lliure de Teatre-Badalona

En teatre és inútil mirar enrera perquè, si ho féssim, l'única cosa que trobaríem —en la nostra geografia més propera i en el nostre passat més immediat— seria el desert: un desert estèril tristament alegrat per algun petit oasi. Així doncs, mirem endavant. Conquistem el públic per a un futur teatral més prometedor. Conquistem el nen per al teatre. Així va néixer la campanya «Teatre i Escola». La UNIVERSITAT LLIURE DE TEATRE de Badalona entestada en la conquesta d'aquest públic, en col·laboració amb el Departament de Cultura de l'Ajuntament, ha organitzat aquest curs 1979-80 una acció de sensibilització teatral destinada als escolars de segona etapa d'EGB dels Col·legis Nacionals de la ciutat. Ara, quan la campanya «Teatre i Escola» ha acabat (el dia 22 de març va celebrar-se l'última representació en la Cooperativa La Moral), tal vegada sigui el moment oportú per a valorar objectivament els seus resultats:

Primer

La campanya estava dividida en tres parts fonamentals:

- Sensibilització: Sessions de «Joc dramàtic» amb els escolars dins l'aula.
- Representacions: S'han celebrat en diversos locals teatrals de la ciutat i s'ha valorat molt positivament el fet que els escolars es traslladin voluntàriament al teatre.

- Debat: Xerrada-col·loqui amb els escolars i recollida de les seves opinions: enquestes, dibuixos, etc.

Segon

Han participat a la campanya «Teatre i Escola» els Col·legis Nacionals següents: Anton Botey, Baldomer Solà, Borí i Fontestà, Feliu i Bagués, Alexandre Galí, Rafael Casanova, Joan Miró, Llibertat, Lloreda, Margarida Xirgu, Lola Anglada, Antoni Tàpies, Miguel Hernández, Josep Boada, Marcellí Antic, Enric Borràs, Sant Jordi, Ventos Mir.

Tercer

L'obra representada ha estat «A tot arreu se'n fan de bolets quan plou» de Xavier Romeu, a càrrec de la UNIVERSITAT LLIURE DE TEATRE de Badalona. Hi havia de participar també el grup «Les Arrels» amb «La Comèdia de la guerra», però a l'últim moment aquest grup va renunciar a participar-hi perquè havia d'atendre altres compromisos anteriors. «La Sinia, teatre escola» va cobrir també una de les representacions amb «La comedia del Arte».

Quart

El nombre d'escolars sensibilitzats a través del «Joc d'expressió teatral» ha estat de 3.970.

El nombre d'escolars que han assistit a les

sessions com a espectadors ha estat de 2.175.

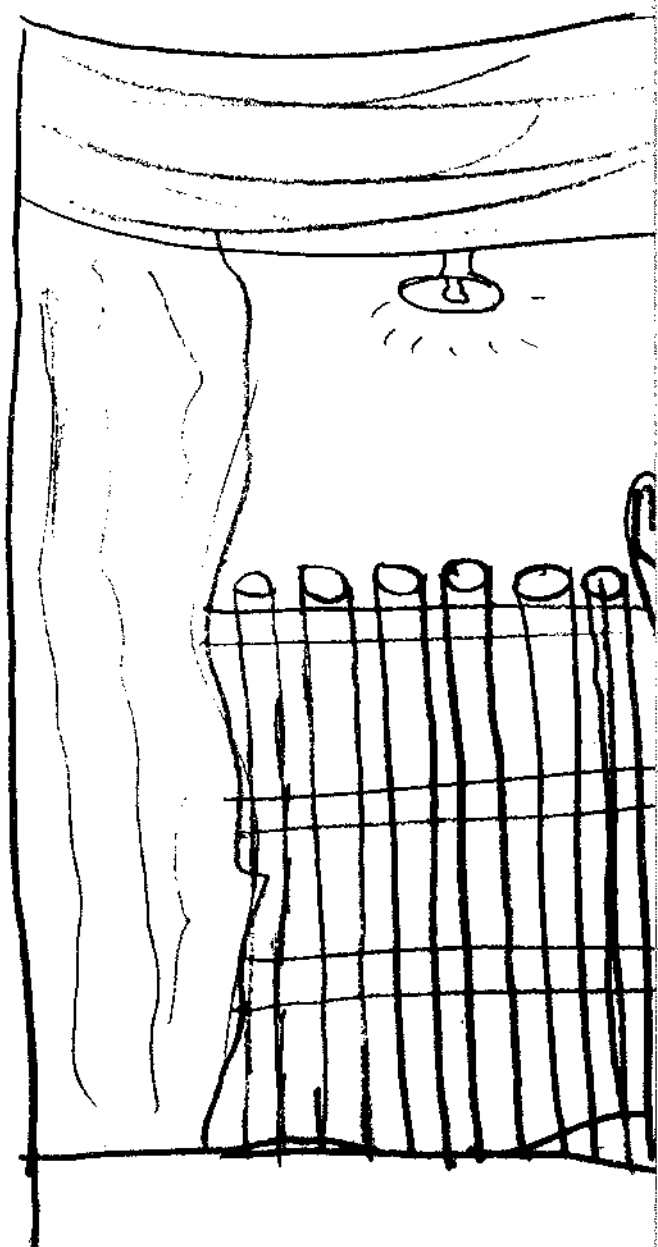
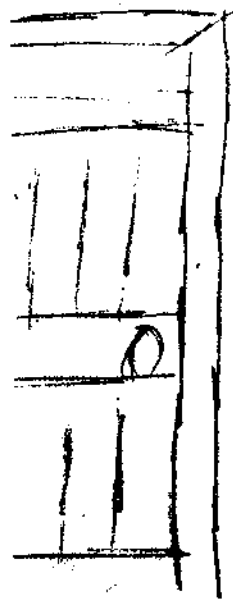
En les enquestes recollides entre els escolars espectadors un 100 % manifesta que l'experiència teatral els ha satisfet (molts nens anaven al teatre per primera vegada) i que els agradaria tornar a una altra representació; un 50 % manifesta que han entès tota l'obra (la majoria dels escolars eren castellano-parlants i l'obra era en català), un 35 % l'han entesa a mitges i un 15 % no l'han entesa gens.

El treball de comprensió dels escolars ha estat, sens dubte, fàcil pel fet que abans de la representació se'ls donà un petit resum de l'obra i un vocabulari de les paraules de difícil comprensió en castellà. Aquesta comprensió i acceptació de l'obra per part dels escolars també ha estat facilitada per l'escenificació de l'obra de Xavier Romeu que reunia els suficients

atractius visuals i auditius (marionetes gegants manipulades espectacularment, danses i música en directe, etc.) per a interessar a tota mena de públic.

Cinquè

El pressupost econòmic de la campanya «Teatre i Escola», encara que falta completar algunes dades, oscillarà entre les 600.000 i les 610.000 ptes. La Universitat Lliure de Teatre de Badalona ha cobrat per cada representació 15.000 ptes. La resta del pressupost correspon a: pagament de

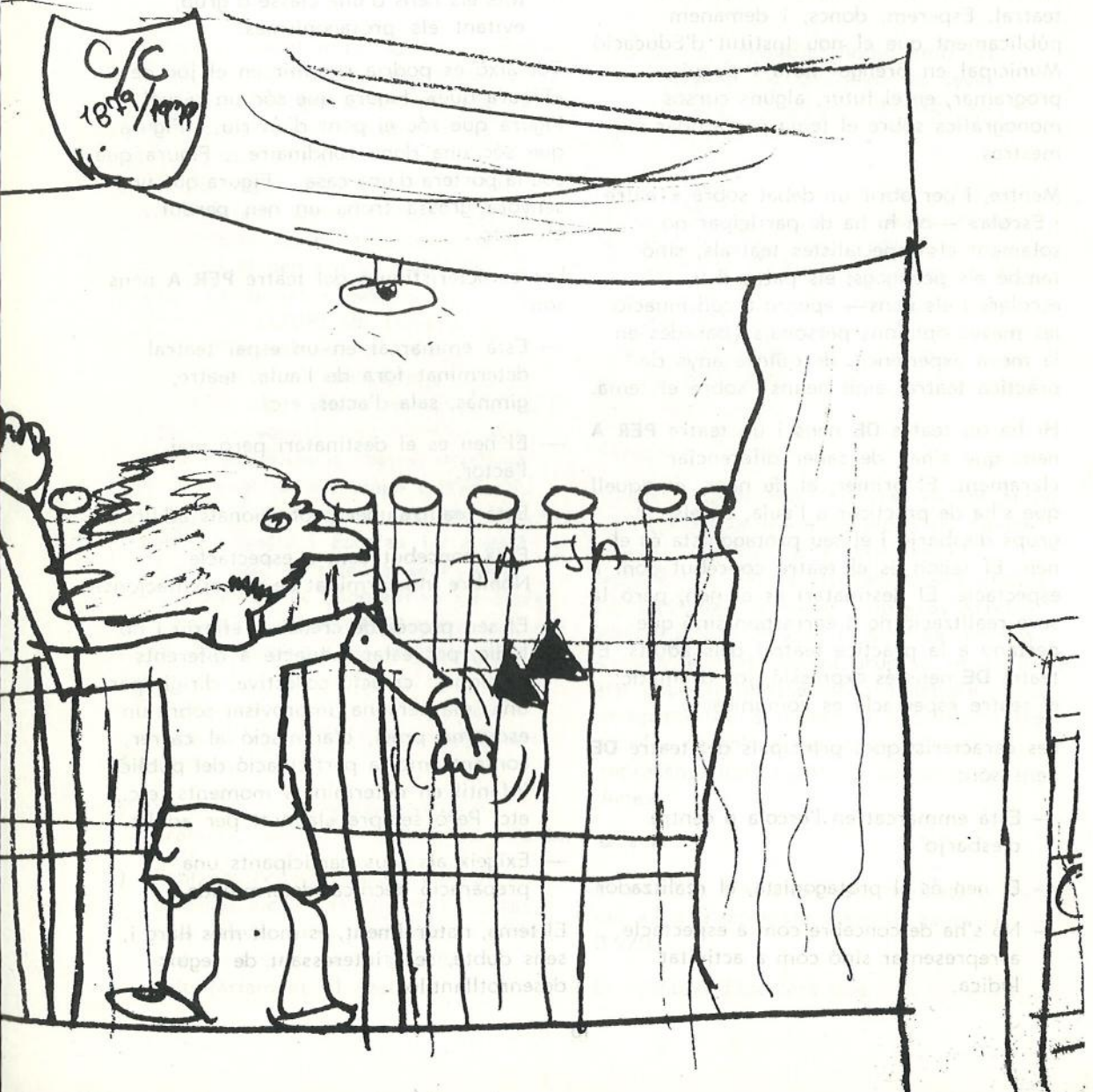

·les hores de classe «Joc teatral», transports, organització, propaganda (edicions de cartells, opuscles explicatius, enquestes, etc.) i lloguer de locals.

Si es fa un desglossament d'aquest pressupost entre els nens assistents a les representacions (no entre tots els sensibilitzats i beneficiats de les classes de «Joc dramàtic»), s'hauran gastat 280 ptes. per escolar espectador. Preu inferior al de l'entrada d'un teatre comercial normal.

Sisè

La conclusió i opinió dels membres de la Universitat Lliure de Teatre de Badalona que han participat activament en aquesta primera campanya de «Teatre i Escola», són del tot positives. Considerem que aquesta mena de campanyes, o semblants, realitzades o no per nosaltres, haurien de tenir una continuïtat si volem que el teatre deixi de ser un fenomen de minories selectes i arribi a les masses populars. I també per a que aquest futur «Teatre Muncipal», que molts

reivindiquem, no sigui un local mort sinó que tingui un públic que l'ompli a cada sessió programada.

Des d'aquestes pàgines de «Carrer dels arbres» —que se'ns han ofert per expressar la nostra opinió— volem agrair públicament al professorat i a les Associacions de Pares d'alumnes dels Col·legis Nacionals de la ciutat la seva col·laboració activa que ha ajudat tant al bon funcionament de la campanya. I, precisament, a través d'aquests contactes amb el professorat, hem pogut detectar una gran preocupació dels mestres per introduir el teatre a l'escola, i un desig de conèixer les tècniques d'expressió teatral. Esperem, doncs, i demanem públicament que el nou Institut d'Educació Municipal en prengui nota i pugui programar, en el futur, alguns cursos monogràfics sobre el tema per ajudar els mestres.

Mentre, i per obrir un debat sobre «Teatre i Escola» —on hi ha de participar no solament els especialistes teatrals, sinó també els pedagogs, els pares dels escolars i els nens— apunto a continuació les meves opinions personals (basades en la meva experiència de quinze anys de pràctica teatral amb nens) sobre el tema.

Hi ha un teatre **DE** nens i un teatre **PER A** nens que s'han de saber diferenciar clarament. El primer, el de nens, és aquell que s'ha de practicar a l'aula, en els grups d'esbarjo i el seu protagonista és el nen. El segon és el teatre concebut com a espectacle. El destinatari és el nen, però la seva realització no li correspon sinó que pertany a la pràctica teatral dels adults. El teatre **DE** nens és expressió, joc dramàtic; el teatre **PER A** nens és comunicació.

Les característiques principals del teatre **DE** nens són:

- Està emmarcat en l'escola o centre d'esbarjo.
- El nen és el protagonista, el realitzador.
- No s'ha de concebre com a espectacle a representar sinó com a activitat lúdica.

- L'educador o monitor no ha de dirigir la representació, sinó simplement coordinar i potenciar l'activitat del nen.
- S'ha de treballar un text **NO TEATRAL** per a facilitar al nen la creació de situacions dramàtiques espontànies.
- Els textos no es memoritzen sinó que s'improvisen encara que sigui sobre guions prèviament realitzats.
- És ideal la incorporació d'altres elements expressius com la música, la dansa, la plàstica.
- En el joc dramàtic han de participar-hi tots els nens d'una classe o grup, evitant els protagonismes.

Tot això es podria resumir en el joc de «Figura que». Figura que sóc un cervol... Figura que sóc el pont d'un riu... Figura que sóc una dona rondinaire... Figura que sóc la portera d'una casa... Figura que una senyora grossa troba un nen perdut... etc., etc.

Les característiques del teatre **PER A** nens són:

- Està emmarcat en un espai teatral determinat fora de l'aula: teatre, gimnàs, sala d'actes, etc.
- El nen és el destinatari però mai l'actor.
- Està realitzat per professionals adults.
- Està concebut com a espectacle. Nombre indeterminat de representacions.
- El seu procés de creació, reflexiu i no lúdic, pot estar subjecte a diferents tècniques: creació col·lectiva, dirigit per una sola persona, improvisat sobre un esquema previ, d'animació al carrer, contant amb la participació del públic infantil en determinats moments, etc., etc. Però sempre elaborat per adults.
- Exigeix als seus participants una preparació tècnica determinada.

El tema, naturalment, és molt més llarg i, sens dubte, serà interessant de seguir desenrotllant-lo.

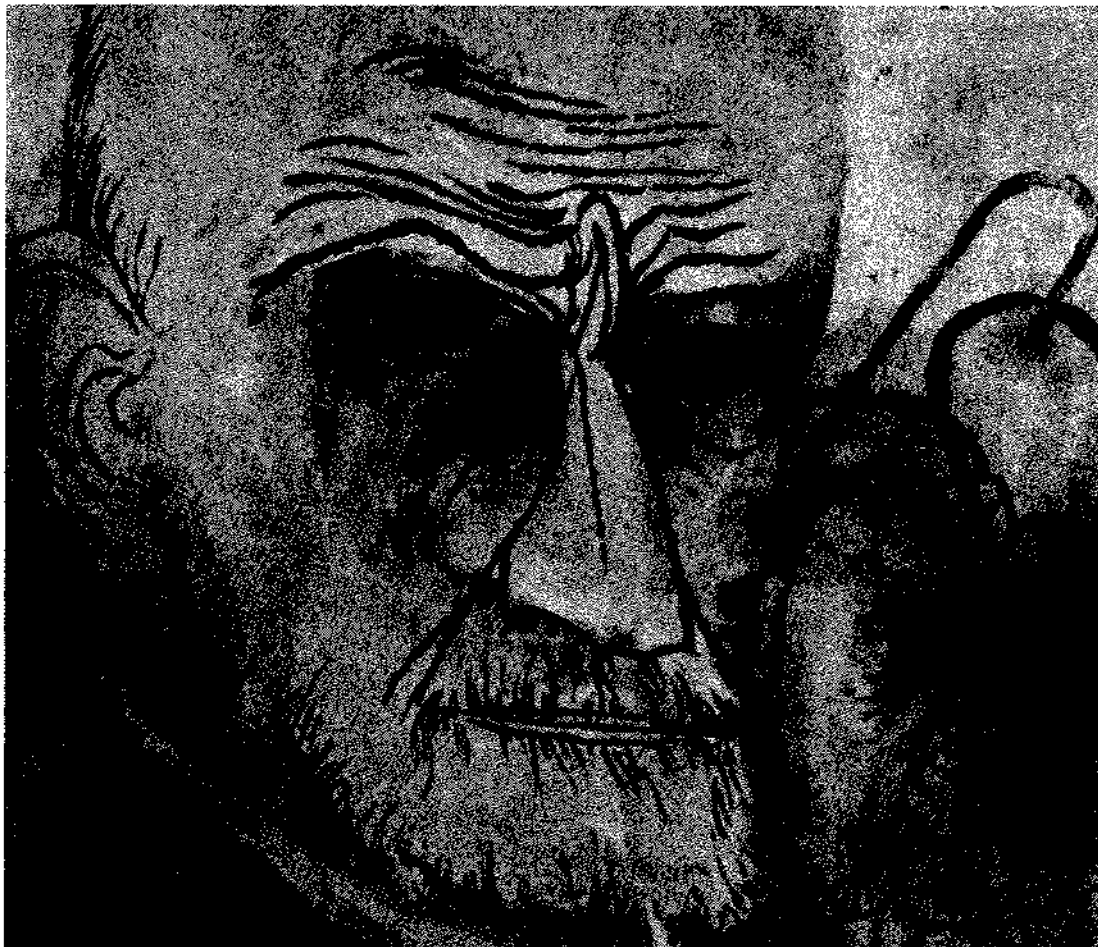
Oblidar la psicoanàlisi

Antoni Gual

(A propòsit de la dissolució de
l'Escola de J. Lacan)

Així com fa uns anys l'existencialisme
era el sistema de pensament que comptava
amb una més àmplia escola de seguidors,

actualment és l'estructuralisme la corrent
de moda en els nostres dies. El
desenvolupament de la cultura ja ens té
acostumats a aquestes oscil·lacions. El fet
de que sigui l'estructuralisme i no pas un
altre el sistema imperant avui, es deu

possiblement a que és el que més radicalment s'oposa a l'anterior: «l'estructura fa a l'home i no a la inversa», ens diuen els representants d'aquest corrent. Pel motiu que sigui, la doctrina estructural s'ha constituït en una ciència que ha anat extenent-se de manera polidimensional, abraçant a variades formes i branques del saber. Començant amb la lingüística de Ferdinand de Saussure, ha anat recorrent el terreny antropològic, gràcies principalment a les recerques etnològiques de Lévi-Strauss, arribant al camp estrictament filosòfic i sociològic de la mà de Foucault i Althusser, aconseguint fins i tot, un sistema per a la crítica literària, com ho demostren els treballs de Roland Barthes. Però possiblement, el que més ha ressonat, ha estat la irrupció en el camp de la psicoanàlisi del Dr. Jacques Lacan.

L'estructuralisme ha estat sempre farcit de connexions i troballes amb altres experiències exploratives de l'home. Lacan conflueix amb Lévi-Strauss, de la mateixa manera que abans va fer-ho amb Hegel. Això no vol pas dir, de cap manera, que hagi estat lligat o sotmès a totes aquestes coses. No sabem fins a quin punt, l'edifici lacanià està vinculat a l'estructuralisme, car segons les seves pròpies paraules, és un psicoanalista freudià de la més estricta obediència. Mai no s'ha cansat de dir, que cal llegir i rellegir constantment a Freud. Aquesta opinió, confrontada amb la de molts dels seus deixebles, en el sentit de què s'ha de sortir del simbolisme representatiu per a abordar d'una vegada els problemes reals, gairebé segur que ha estat la causa de què el mestre, disolgués la seva Escola (l'École freudienne de París), entrant així en la més profunda crisi que ha sofert la psicoanàlisi com a cos doctrinal fins als nostres dies.

Aquesta dissolució de l'institut motriu dels lacanians, planteja ara varies interrogants en el món cultural, car no sols és en el camp clínic o estrictament psiquiàtric, on se sent el trontollament d'aquesta decisió, sinó també en els nuclis filosòfics i literaris, que es senten profundament lligats amb l'École. No s'ha d'oblidar que

l'obra lacaniana, és per damunt de tot, una forta injecció, la primera, de la psicoanàlisi en la literatura.

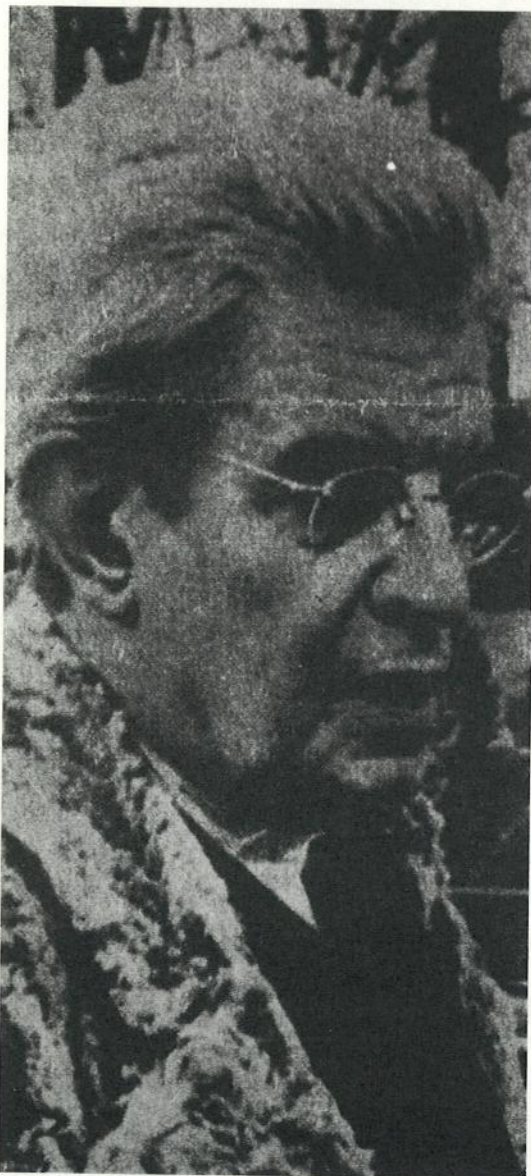
És innegable que en aquest marc del llenguatge, on es mou la cultura contemporània, ell aconsegueix un diàleg entre paraula i escriptura, sobrepasant així l'antiga dualitat entre paraula i llenguatge, que era per norma la relació entre el psicoanalista i el psicoanalitzat; és per això que el lacanisme ortodoxe, des de Pontalis a Melmann, ha arribat a interpretar la psicoanàlisi en termes de cultura i no pas de naturalesa. Toda l'obra de Lacan doncs, s'esdevé una temptativa per a cercar les estructures que li permetin conferir a la teoria freudiana, un estatut científic per a assolir la «veritat».

El culte a la seva persona va iniciar-se en els primers seminaris, on pronuncià la seva màxima: «l'inconscient està estructurat com un llenguatge». D'aleshores ençà va rebre les incondicionals adhesions de tota la plana major del surrealisme, afegint-s'hi un públic snob, burgès, desocupat i curiós, enlluernats tots pel verb impenetrable del seu discurs. Discurs que deia proposar-se salvar la doctrina de Freud de la «mediocritat», a la qual es trobava sotmesa. Però que s'ha accelerat avui cap a terrenys desafortunats. Propòsit complex, ja que calia desautoritzar a la major part dels psicoanalistes, que preocupats per la «readaptació» a la societat dels seus pacients respectius, deixaven de banda els postulats freudians, amb tota la càrrega que aquests tenen de subversius. En la impossibilitat d'un control constellar, la rebel·lió l'hi ha vingut des de dins, partint de la seva pròpia escola, que ja començava a desconfiar de l'eix central; atacant els fonaments mateixos del lacanisme, i declarant-se obertament com a dissidents.

Un dels representants d'aquesta dissidència, Fèlix Guattari, escriu en el seu darrer llibre, en col·laboració amb Gilles Deleuze: ' «ja no parlem tant de la psicoanàlisi, encara que ens sembla que en parlem massa. S'ha acabat això; n'estem tips. Els psicoanalistes, i, sobretot els psicoanalitzats ens avorreixen massa. Era necessari precipitar pel nostre compte

aquesta matèria que ens frenava, sense fer-nos il·lusions sobre l'abast objectiu d'aquesta operació. Hauriem de comunicar una velocitat artificial, capaç de portar-la fins a la ruptura o fins el nostre enfonsament. S'ha acabat, després d'aquest llibre ja no parlarem més de psicoanàlisi.»

El lacanisme no para de dir-nos que si la religió triomfa, és que la psicoanàlisi ha fracassat o viceversa. Això inclou una bona part de la metodologia d'aquesta matèria, és a dir, en oposar la psicoanàlisi a la religió, en qualsevol de les seves formes, implica que l'estructura del discurs

psicoanalític és diametralment oposada al discurs religiós. Aquí és on la disidència salta proclamant que les teories de Freud o les modernes ensenyances de Lacan hereten moltes de les formalitats externes de la religió.

No és, certament, de la mateixa naturalesa el sentit de la garita del confessorari i el del divan de l'analista? O no és també invisible el rostre del confessor com ho és el del psicoanalista? No es recorre al sacerdot com al psiquiatre per trobar una solució, sense burxa massa, fora de les quatre parets de l'església o del consultori? La religió, la cristiana concretament, que és asenyalada per a molt freudians com la verdadera, inclou en el seu sistema la paraula de fe i la Santíssima Trinitat; de la mateixa manera que la doctrina de Freud inclou en el seu cos teòric la família i la mitologia. Començant per Edip, la psicoanàlisi ha anat acumulant moltes ridiculeses. Molt més important que demostrar com la mitologia grega va fer-se un dia amb aquest mite, seria que sen's parlés, per exemple, del per què de l'auge del feixisme en els països europeus o de la causa de l'espectacular «spaltung» en el món comunista, fenòmens que constitueixen veritables complexes de l'inconscient. Està bé, ens diu la disidència, que es parli del: papa-mama-jo. Però, què sen's diu del «jefe» o del capellà, del banquer o del militar, del jutge, de l'industrial o del policia? És aquí on cal incidir, i és aquí, on els psicoanalistes han perdut el seu terreny. La psicoanàlisi ha estat conduïda, sobretot per l'École de Paris, cap a uns paratges on ha quedat desplaçada dels problemes realment interessants. Caldria una renovació molt profunda d'aquesta disciplina per tornar-la a connectar (si és que alguna vegada ho ha estat) amb la realitat social.

Existeix una pèrdua d'objecte en la psicoanàlisi. S'hauria de saber, ara, des d'on s'ha de remuntar per trobar-la. Potser fins al propi Freud, al cor mateix de les seves teories? La recent dissolució de l'Escola de Paris, està relacionada amb tot això. S'està perdent massa

temps a esbrinar si la psicoanàlisi ha perdut vigència; massa temps a voler solucionar els problemes del tabú, de l'Edip. Problemes que en la seva major part han estat falsificats pels psicoanalistes. Edip no ha estat fruit de la institució familiar. L'edipització, la triangularització, la castració i tots aquests conceptes, trameten a potències molt més poderoses i més profundes que la psicoanàlisi, que la família, la ideologia i, fins i tot, que la unió de les tres.

Cal exposar la distinció entre la postura militant, com pot ser el cas de Guattari, Jervis o Basaglia, que té per norma la modificació de l'estructura administrativa, de la qual n'és víctima tant el pacient com el metge, i la posició d'un analista, com és ara Lacan i els seus col·laboradors indiferents a les eventualitats quotidianes del carrer, amb una teoria que té com a propòsit separar l'anàlisi de la ideologia social, una mena «d'art per l'art» en la psiquiatria. Així com les intencions de Guattari sensibilitzen els joves psiquiatres, pel fet de descobrir-los-hi la manera en què són utilitzats pel poder, la manera en què acaben per jugar el paper de guardians; l'escola freudiana, volia centrar unidimensionalment la seva direcció terapèutica cap a un sentit completament allunyat de la realitat política. La total acceptació de les tesis freudianes portades a cap en gran part per aquesta Escola en els U.S.A. és un dels casos en que ja era de preveure, no ja la crisi d'aquesta institució, sinó la de la psicoanàlisi com a mètode eficaç. La càrrega subversiva ha esdevingut aigualida i desnaturalitzada. La irrupció de l'àrida gramàtica lacaniana ha desvirtuat el sentit que inicialment podia contenir l'anàlisi com a còdig compromès i combatiu.

No es tracta ara d'esfondrar a Lacan, car s'ha de ser conscient que aquesta espectacular perforació intel·lectual que ha impulsat, s'ha revelat com a una doctrina sòlida, coherent i meravellosament articulada, capaç d'apassionar a tot aquell que vulgui transitar-la, i que d'alguna manera s'hauran de recollir alguns dels seus apartats cap a projeccions

futures. I s'ha de tenir en compte que li correspon a ell la construcció d'un nou i fascinant llenguatge literari, que s'ha fet gairebé imprescindible per a la formació dels analistes, perquè aquesta peculiar manera de parlar o escriure, aquest estil hermètic i acrobàtic, apella, segons ell, a la col·laboració de l'inconscient. El que importa, ens diu en els seus «Ecrits»,² no és el que es creu comprendre, sinó el que es resisteix a la comprensió perquè l'inconscient és quelcom que s'ha de comprendre a través d'unes claus lingüístiques.

De moment no podem besllumar en tota la seva amplitud l'abast de la dissolució d'aquesta «Ecole». Però és possible que repercuteixi fins a límits insospitats, extenent-se al tronc mateix de l'estruralisme, debilitant d'aquesta manera la ciència que al principi assenyalàvem com a capdavantera, convertint-la en caduca o, si més no, coixa y malaltissa.

Ara és el moment de sortir-se'n, de la peripècia lacaniana, replantejant-se de quina manera es pot introduir la política en la pràctica i la teoria psicoanalítica, o com planejar i formar grups terapèutics específics, amb una influència que abraçi els grups polítics i les estructures psiquiàtriques. Ara és el moment, potser, d'oblidar fins i tot la psicoanàlisi com a prodigiosa màquina que bloqueja i aixafa la iniciativa política. Quantes vegades ha ajuntat tots el seus esforços amb els de la psiquiatria més tradicional, per ofegar la follia que ens parla fonamentalment de política i economia? I oblidar-la per començar a donar forma al que s'ha anomenat com a «Esquizoanàlisi».³ Tasca que pot resultar llarga i complexa, però que és rica en ensenyances excepcionals.

1. Rizoma. G. Deleuze-F. Guattari. Edit. Pretextos.
2. Ecrits, vol. 2. J. Lacan. Edit. Siglo XXI.
3. El Antiedipo (Capitalismo y esquizofrenia). G. Deleuze-F. Guattari. Barral Editores.